

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 ได้กำหนด

ให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษที่จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนา เพราะแม้ว่าสตรีจะเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศก็ตาม แต่ปัจจุบันก็ยังคงมีปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ ให้สตรีมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างเต็มที่ เช่น ค่านิยมในสังคมที่ยกย่องผู้ชาย ทำให้สตรีขาดโอกาสที่จะศึกษาและฝึกอาชีพ สตรีจึงด้อยกว่าบุรุษ ดังนั้น การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี" จึงมุ่งที่จะศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อการพัฒนาสตรี โดยการวิเคราะห์ปริมาณการเสนอเนื้อหา ประเภทเนื้อหา ตำแหน่งหน้าที่เสนอเนื้อหา แหล่งข้อมูล วิธีการเสนอเนื้อหาในบทบาทต่าง ๆ และทิศทางในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี ด้วยเหตุที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีคุณสมบัติเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสตรี และจากผลการวิจัยต่าง ๆ ก็มักปรากฏเสมอว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่ทรงอิทธิพลมีผลกระทบต่อการพัฒนา

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบปริมาณเนื้อที่ (space) ประเภทเนื้อหา และตำแหน่งหน้า (page placement) ของเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับตีพิมพ์เสนอ
2. เพื่อทราบประเภทของแหล่งข้อมูลที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับได้ เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีมาตีพิมพ์เสนอ
3. เพื่อทราบบทบาทในลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์รายวันในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรี เช่น บทบาทในการเป็นแหล่งแจ้งข่าวสาร บทบาทในการเป็นผู้ให้ความคิดเห็นวิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์ บทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสตรี บทบาทในการเป็นช่องทางสื่อสารกลับ และบทบาทในการเป็นผู้เสนอทักษะและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ
4. เพื่อทราบทิศทาง (direction) การเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวันว่าเป็นไปในด้านบวก (positive) ด้านลบ (negative) หรือด้านเป็นกลาง (neutral)

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่พิมพ์จำหน่ายในช่วงเวลา 1 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2526 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2527 การเลือกกลุ่มตัวอย่างหนังสือพิมพ์รายวันที่จะนำมาศึกษานั้นใช้วิธีการเลือกศึกษา (purposive sampling) ได้หนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับ ดังนี้ สยามรัฐ มติชน มาตุภูมิ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม บ้านเมือง และแนวหน้า การสุ่มศึกษาฉบับ (issues) ของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับนี้ใช้วิธีหมุนเวียน (Rotation) สลับตาห์วันสลับตาห์ ซึ่งได้หนังสือพิมพ์รายวันเพื่อศึกษาในวันเดือนปีต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 208 ฉบับ

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีเก็บปริมาณเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีเป็นคอลัมน์/นิ้ว ใช้การนับจำนวนรายเรื่อง (items) ในการวิเคราะห์ตำแหน่งหน้าที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีและบทบาทในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในลักษณะต่าง ๆ นอกจากนั้นยังใช้วิธีการนับความถี่ที่ปรากฏของแหล่งข้อมูลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี และในการวิเคราะห์ทิศทาง การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับนั้น ใช้วิธีการนับประโยชน์แล้วนำไปหาค่าคำนวณในสูตรของ The Coefficient of Imbalance เพื่อทราบค่าของทิศทางของแต่ละรายเรื่อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นใช้การวัดเนื้อที่เป็นคอลัมน์/นิ้ว การนับจำนวนเป็นรายเรื่อง การนับความถี่ที่ปรากฏ และการหาค่าร้อยละ เพื่อนำเสนอข้อมูลในผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับนี้มีผลวิจัยซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณน้อยมาก เนื้อที่ที่เสนอเนื้อหาในเรื่องนี้มีเพียง 1.7% ของเนื้อที่ที่เสนอเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวันทั้งฉบับ แต่อย่างไรก็ดี หนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี ตามที่กล่าวถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) ได้ครบทุกด้านโดยเสนอเนื้อหาด้านการมีส่วนร่วมในสังคมของสตรีมากที่สุด เนื้อหาด้านนี้ เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมและบทบาทเกี่ยวกับสตรี การมีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมและศาสนา เป็นต้น รองลงมาได้แก่เนื้อหาด้าน

คุณลักษณะส่วนตัวของสตรี เช่น การดำเนินชีวิต การดูแลร่างกายและจิตใจ เป็นต้น เนื้อหาด้านที่เสนอน้อยที่สุดได้แก่เนื้อหาด้านชีวิตและครอบครัว เช่น การเลือกคู่ครอง การครองเรือน เป็นต้น ดาวสยาม เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เดลินิวส์ บ้านเมือง เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณน้อยที่สุด

2. หนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับนี้มีักเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีไว้ในหน้าต่าง ๆ เป็นปริมาณมากน้อยตามลำดับ ดังนี้ หน้าสตรี หน้าอื่น ๆ (ซึ่งได้แก่ หน้าเศรษฐกิจ หน้าในประเทศ หน้าบันเทิง ฯลฯ เป็นต้น) หน้าแรก และหน้าสังคม หนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาในหน้าสตรีมี ไทยรัฐ ดาวสยาม เดลินิวส์ และแนวหน้า โดยไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีปริมาณการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้านี้นมากที่สุด ร้อยละ 90 ของเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีที่ไทยรัฐเสนออยู่ในหน้าสตรี (หน้า 9) เป็นที่น่าสังเกตว่าไทยรัฐและดาวสยาม เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน 2 ชื่อฉบับที่ไม่มี การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าแรกเลย ในช่วงที่ศึกษา มติชนและมาตุภูมิ เสนอเนื้อหาในหน้าแรกเป็นปริมาณรายเรื่องมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับอื่น แต่มติชนเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าแรกเป็นปริมาณ 23.33% ของการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าต่าง ๆ ของมติชนเอง มาตุภูมิเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าแรกเป็นปริมาณถึง 41.18% ของการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าต่าง ๆ ของมาตุภูมิเอง หนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าสังคมบุคคลมีเพียง 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ มติชน สยามรัฐ และเดลินิวส์ โดยสยามรัฐเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าสังคม (หน้า 4) เป็นปริมาณมากที่สุด (ร้อยละ 44) เมื่อเปรียบเทียบกับ การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในหน้าอื่น ๆ ของสยามรัฐเอง

3. เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันเสนอส่วนใหญ่มักไม่ระบุแหล่งข้อมูลที่ได้ สำหรับเนื้อหาที่ระบุแหล่งข้อมูลจะเป็นแหล่งข้อมูลของ เอกชนมากกว่าของทางราชการ สัดส่วนของแหล่งข้อมูลที่อ้างถึงในการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับมีดังนี้ แหล่งข้อมูลของทางราชการ 18.84% แหล่งข้อมูลของเอกชน 21.74% และไม่ระบุแหล่งข้อมูล 59.42% ดาวสยาม เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีที่ระบุถึงแหล่งข้อมูลของ เอกชนมากที่สุดถึงร้อยละ 50 ของเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีที่

ดาวสยาม เสนอ มาตุภูมิ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่ เสนอ เรื่อง เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีที่ระดับถึง แหล่งข้อมูลของทางราชการมากที่สุด ร้อยละ 35.29 ของเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีที่ มาตุภูมิ เสนอ แหล่งข้อมูลของเอกชนที่พบในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สภาสตรีแห่งชาติ สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย กลุ่มเพื่อนหญิง สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี สโมสรวัฒนธรรมหญิง ฯลฯ แหล่งข้อมูลของทางราชการที่พบในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาแรงงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งระบุชื่อถึงคือ นางสุพัตรา เกษรศุภร์ และ ดร.ยุพา อุดมศักดิ์ ฯลฯ รองนายกรัฐมนตรี นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พล.อ.สิทธิ จิรโรจน์ ฯลฯ

4. การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับใน บทบาทต่าง ๆ เช่น บทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าว บทบาทเป็นช่องทางการสื่อสารกลับ ฯลฯ อาจ ลำดับปริมาณการเสนอเนื้อหาเรื่องนี้ได้ดังนี้ บทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าว 39.85% เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาสตรี 20.66% เป็นช่องทางการสื่อสารกลับ 15.5% เป็นผู้เสนอทักษะและการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสตรี 12.92% และเป็นผู้ให้ความเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสตรี 11.07% ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม และแนวหน้าเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี ในบทบาทต่าง ๆ ครบถ้วน แต่มติชน มาตุภูมิ สยามรัฐ และบ้านเมืองไม่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทเป็นผู้เสนอทักษะและการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสตรีเลย หนังสือพิมพ์แนวหน้าเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าวมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับอื่น หนังสือพิมพ์สยามรัฐเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทเป็นผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี เป็นปริมาณมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับอื่น หนังสือพิมพ์มติชนเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับอื่น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทเป็นช่องทางการสื่อสารกลับ เป็นปริมาณมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับอื่น และไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทเป็นผู้เสริมทักษะและการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสตรี เป็นปริมาณมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับอื่น

5. หนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ชื่อฉบับ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในทุกทิศทาง แต่มักเสนออย่าง เป็นกลางมากกว่าที่จะเสนออย่างมีทิศทางบวก หรือทิศทางลบ มติชนและสยามรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันเพียง 2 ชื่อฉบับที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในทิศทางลบมากที่สุด

สัดส่วนของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในทิศทางต่าง ๆ มีดังนี้ ทิศทางลบ 25.09% ทิศทางบวก 16.97% และเสนออย่าง เป็นกลาง 57.93%

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี ในครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบว่า

1. หนังสือพิมพ์รายวันที่ศึกษาในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2526 ถึง เดือนกันยายน 2527 ไม่ค่อยมีบทบาทต่อการพัฒนาสตรีเท่าใดนัก เพราะถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ชื่อฉบับ จำนวน 205 ฉบับ ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้จะเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาสตรีที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ.2525-2529 และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) โดยเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีได้ครบทุกด้าน แต่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ชื่อฉบับ เสนอเนื้อหาในเรื่องนี้เป็นปริมาณน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการเสนอเนื้อหาทั้งหมดทุกเรื่อง ในหนังสือพิมพ์รายวันทั้งฉบับ หนังสือพิมพ์ดาวสยาม ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีมากที่สุดก็ได้ให้เนื้อที่สำหรับเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเพียง 2.41% ของเนื้อหาทั้งหมดที่เสนอ ในหนังสือพิมพ์ดาวสยาม ส่วนไทยรัฐซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวนจำหน่ายสูงที่สุดในขณะนี้ก็เสนอเนื้อหาในด้านนี้เพียง 1.69% หากหนังสือพิมพ์รายวันเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในปริมาณมากกว่านี้ก็อาจจะมีส่วนช่วยให้การพัฒนาสตรีเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีคุณสมบัติอันเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์รายวันได้เสนอเนื้อหาตรงตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสตรีแล้ว เพียงแต่ยังมีปริมาณน้อยไปเท่านั้น

2. การจัดตำแหน่งหน้าของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ชื่อฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์รายวันที่คัดเลือกมาจากหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม ซึ่งได้แก่ ไทยรัฐ ดาวสยาม และเดลินิวส์ ให้ความสำคัญแก่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นสตรีมากกว่าหนังสือพิมพ์รายวันที่คัดเลือกมาจากหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ ซึ่งได้แก่ มติชน สยามรัฐ และมาตุภูมิ ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพทั้ง 3 ชื่อฉบับนี้ มิได้มีหน้าใดที่ระบุว่าเป็นหน้าสตรี และไม่มีหน้าใดที่มีเนื้อหาที่มากพอจะจัดให้เป็นหน้าสตรีได้ เนื้อหาเกี่ยวกับสตรีเสนอกระจายไปตามหน้าต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือพิมพ์แนวหน้าและบ้านเมือง ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มี

ลักษณะผสมผสานอยู่ในประเภทกิ่งประธานนิยมกิ่งคุณภาพเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีแตกต่างกัน หนังสือพิมพ์แนวหน้ามีหน้าที่จัดให้เป็นหน้าสตรีโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ประเภท ประธานนิยม แต่หนังสือพิมพ์บ้านเมืองเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีกระจายไปตามหน้าต่าง ๆ เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ เมื่อพิจารณาจากการจัดตำแหน่งหน้าสำหรับเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพยังให้ความสำคัญบทบาทของตนเองในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศในด้านการพัฒนาสตรีน้อย ทั้ง ๆ ที่แผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่สี่จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าก็ตาม และแม้ว่าแนวการเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ คือ มติชน สยามรัฐ และมาตุภูมิจะมีเจตนาที่จะเน้นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่หนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 3 ชื่อฉบับนี้ก็ยังคงดูเหมือนจะมิบทบาทไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่จะเร่งรัดพัฒนาสตรีนัก ซึ่งแผนพัฒนาสตรีนั้นมุ่งหวังจะพัฒนาในด้านต่าง ๆ คือด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสตรี (เช่น การศึกษา การดำเนินชีวิต เป็นต้น) ด้านชีวิตและครอบครัว (เช่น การครองเรือน การอบรมบุตร เป็นต้น) และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม (เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมและบทบาทเกี่ยวกับสตรี การมีส่วนร่วมในการเมือง การปกครองในระดับต่าง ๆ เป็นต้น) การที่หนังสือพิมพ์จะมีส่วนช่วยเสนอเนื้อหาเพื่อพัฒนาสตรีในด้านต่าง ๆ นี้อาจเสนอได้ในลักษณะของบทความทางวิชาการ หรือ บทวิเคราะห์ เช่น บทวิเคราะห์พระราชบัญญัติค่าประเวณี หรือ การรายงานข่าวการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสตรี เป็นต้น ซึ่งหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพน่าจะมิบทบาทในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

3. หนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับมีกเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีโดยไม่ระบุแหล่งข้อมูล สำหรับแหล่งข้อมูลที่ระบุถึงนั้น เป็นแหล่งข้อมูลของเอกชนถึงร้อยละ 21.74 แหล่งข้อมูลของทางราชการมีเพียงร้อยละ 18.84 การศึกษาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสตรีนี้ทำให้ได้ทราบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับสตรีที่เสนอในหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่นำไปอ้างอิงไม่ได้ เพราะไม่ระบุถึงแหล่งข้อมูล ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์รายวันควรเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีโดยระบุแหล่งข้อมูลให้มากที่สุด เพื่อให้เนื้อหานั้นมีความน่าเชื่อถือถูกต้องตามหลักการเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่ดี และยังเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้สนใจในการติดต่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของกิจกรรมแต่ละเรื่องโดยตรงได้ถูกต้อง นอกจากนั้นจากการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่าหนังสือพิมพ์รายวันเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีโดยระบุถึงแหล่งข้อมูลของเอกชนมากกว่าแหล่งข้อมูลของทางราชการนั้น ทำให้เห็นได้ว่า หน่วยงานของเอกชนมีกิจกรรมในการพัฒนาสตรีมากกว่า

หน่วยงานราชการ จึงมีข้อมูลที่จะให้มากกว่าประการหนึ่ง ประการที่สอง อาจเป็นเพราะหน่วยงานเอกชนมีความคล่องตัวในการแจ้งข่าวสารหรือเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ มากกว่าหน่วยงานราชการซึ่งอยู่ภายใต้ระเบียบวินัยและการลำดับชั้นบังคับบัญชา การแจ้งข่าวหรือการเสนอความคิดเห็นของหน่วยงานราชการจะกระทำได้ก็ในขอบเขตของความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานเท่านั้น ดังนั้นการให้ข้อมูลหรือการเสนอแนะข้อคิดเห็นจึงอยู่ในวงจำกัด

4. จากบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันที่ได้กำหนดไว้ 5 ประการ คือ ก) บทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าวการพัฒนาศรี ข) บทบาทเป็นผู้ให้ความคิดเห็นวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ ค) บทบาทเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาศรี ง) บทบาทเป็นช่องทางการสื่อสารกลับ จ) บทบาทเป็นผู้เสนอทักษะและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าหนังสือพิมพ์รายวันทุกฉบับพบว่าหน้าที่ได้ดีในฐานะเป็นแหล่งแจ้งข่าว มีหนังสือพิมพ์รายวัน 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ ดาวสยาม เดลินิวส์ และแนวหน้าที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศรีในบทบาทต่าง ๆ ได้ครบทุกลักษณะ หนังสือพิมพ์มติชนและสยามรัฐไม่มีบทบาทในฐานะที่เป็นผู้เสนอทักษะและการปฏิบัติต่าง ๆ หนังสือพิมพ์มาตุภูมิและบ้านเมืองไม่มีบทบาทในฐานะที่เป็นช่องทางการสื่อสารกลับ รวมทั้งบทบาทเป็นผู้เสนอทักษะและการปฏิบัติต่าง ๆ ดังนั้น หนังสือพิมพ์มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ และบ้านเมือง จึงควรเพิ่มบทบาทในการเป็นผู้เสนอทักษะและการปฏิบัติต่าง ๆ ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรี หนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นเสมือนครูสอนทักษะความรู้ต่าง ๆ แก่ประชาชนได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนา เพราะการพัฒนาจะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้และมีทักษะในการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนา¹

5. สำหรับทิศทางการเสนอเนื้อหาเพื่อพัฒนาศรี การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ชื่อฉบับโดยละเอียดเป็นประโยคต่อประโยค พบว่าหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับนี้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศรีในทุกทิศทาง แต่มักเสนอเนื้อหาเรื่องนี้อย่างเป็นกลางมากกว่าที่จะเสนออย่างมีทิศทางบวกหรือทิศทางลบ สัดส่วนในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับในทิศทางต่าง ๆ มีดังนี้ เสนอในทิศทางบวก 16.97% เสนอในทิศทางลบ 25.09% และเสนออย่างเป็นกลาง 57.93% มีหนังสือพิมพ์รายวันเพียง 2 ชื่อฉบับ คือ หนังสือพิมพ์มติชนและสยามรัฐที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศรีในทิศทางลบมากกว่าทิศทางอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือพิมพ์สยามรัฐและมติชนมีทิศทางหรือมีแนวโน้มที่จะเสนอเนื้อหาซึ่งชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับสตรีเพื่อการแก้ไขมากกว่าจะเป็น

¹ Wilbur Schramm, Mass Media and National Development : The Role of Information in the Developing Countries, pp. 127-144.

การเสนอเนื้อหา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสตรี การศึกษาทิศทางการเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันครั้งนี้ทำให้ได้ทราบสภาพโดยรวม ๆ ของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งทิศทางในการเสนอเรื่องนี้เป็นสิ่งชี้ให้เห็นค่านิยม ความเชื่อ และความคิดของบุคคลในสังคม ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสตรีเพราะหนังสือพิมพ์เป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของสังคม ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่หนังสือพิมพ์รายวันอาจเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีได้ทั้งในทิศทางบวก ทิศทางลบ และเสนออย่างเป็นกลางไม่ว่าจะเป็นการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไป การเสนอความคิดเห็นโดยการวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อจูงใจให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติหรือเพื่อชี้ให้ผู้อ่านได้เห็นสภาพเป็นอยู่ที่แท้จริงในสังคมและรวมทั้งการให้ความรู้ การปลูกฝังค่านิยมและปทัสถานของสังคมแก่สมาชิกในสังคม เพื่อเป็นการสืบทอดวิถียุทธศาสตร์และวัฒนธรรมสังคม¹

กล่าวโดยสรุปคือ จากการศึกษาครั้งนี้ หนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม บ้านเมือง และแนวหน้า มีบทบาทต่อการพัฒนาสตรีในด้านคุณลักษณะส่วนตัว ชีวิตและครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคม ตามแนวทางการพัฒนาสตรีที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) ครบถ้วนตามหน้าที่ของสื่อมวลชนที่พึงปฏิบัติโดยได้ทำหน้าที่ทั้งที่เป็นแหล่งแจ้งข่าวสาร เป็นผู้ให้ความคิดเห็นวิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์ เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนา เป็นช่องทางการสื่อสารกลับ และเป็นผู้เสนอทักษะและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ แต่บทบาทดังกล่าวนี้ก็ยังมีไม่มากนัก หากหนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีให้มากกว่านี้ก็จะทำให้หนังสือพิมพ์รายวันมีบทบาทในการพัฒนาสตรีได้มากยิ่งขึ้น สำหรับหนังสือพิมพ์รายวันบางฉบับที่ไม่ได้จัดหน้าสตรีเอาไว้ นั้น หากจัดหน้าสตรีเพิ่มขึ้นอีกหน้าหนึ่งก็จะ เป็นการสนับสนุนการพัฒนาอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์รายวันที่จัดอยู่ในประเภทคุณภาพซึ่งกลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์รายวันประเภทนี้แม้จะมีจำนวนน้อย แต่ก็ เป็นบุคคลที่อยู่ในระดับที่มีโอกาส เข้าร่วมการพัฒนาได้มากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น ถ้าบุคคลกลุ่ม

¹ Harold D. Lasswell, The Communication of Ideas, pp.37-51.

นี้มีความเข้าใจ มีความสนใจ และมีทัศนคติตลอดจนค่านิยมที่ดีต่อการพัฒนาสตรีแล้วก็จะ เป็น การอำนวยความสะดวกน้อยอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสตรี

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยเกี่ยวกับหัวข้อนี้ในอนาคตต่อไป การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษา บทบาทในการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์ในภูมิภาคจะทำให้เห็นชัดเจนว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมี บทบาทต่อการพัฒนาสตรีได้เพียงใด เมื่อ เปรียบ เทียบกับหนังสือพิมพ์ในส่วนกลาง

2. การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ในคราวต่อไปควรศึกษาหนังสือพิมพ์ รายวันติดต่อกันวันต่อวัน เพื่อให้ได้ลักษณะการเสนอ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันที่แท้จริง จากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้ทราบว่าหนังสือพิมพ์รายวันบางครั้ง เสนอ เนื้อหาที่ไม่จบในฉบับ ดังนั้นการศึกษาข้ามฉบับทำให้ไม่อาจทราบสาระทั้งหมดของเนื้อ เรื่องซึ่งทำให้ไม่อาจอธิบาย สาระสำคัญของ เนื้อหาได้

3. การศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันโดยพิจารณาจากเนื้อหาที่ เสนอ ใน หน้าหนังสือพิมพ์อย่าง เดียว ไม่อาจแสดงวัตถุประสงค์หรือข้อคิด เห็นที่แท้จริงใน เรื่องหนึ่ง เรื่องใด ของผู้จัดทำหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับได้ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรที่จะศึกษาผู้จัดทำ หนังสือพิมพ์ เช่น บรรณาธิการ เจ้าของสำนักพิมพ์ ฯลฯ พร้อมกันกับการวิเคราะห์เนื้อหาใน หนังสือพิมพ์ด้วย

4. การวิเคราะห์ เนื้อหาควรศึกษาเรื่องที่มีประเด็นชัดเจน ไม่เป็นเรื่องซับซ้อน หรือคลุมเครือ เพราะ เรื่องที่ซับซ้อนหรือคลุมเครือทำให้แบ่งประเภท เนื้อหายาก ผลการวิจัย ในเชิงปริมาณอาจจะมีความเที่ยงตรง น้อย

5. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่เสนอ เนื้อหา เพื่อการพัฒนาสตรี เป็นส่วนน้อย แสดงว่าหนังสือพิมพ์รายวันยังมีบทบาท ในการมีส่วนร่วมพัฒนาสตรีน้อยอยู่ หนังสือพิมพ์รายวันน่าจะ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศ เพื่อ ใช้เป็นแนวทางการ เสนอ เนื้อหาของ หนังสือพิมพ์ เองให้ เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีความสามารถ ที่จะให้การศึกษา ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หาก หนังสือพิมพ์เน้น เสนอ เนื้อหาตามแผนพัฒนาประเทศก็นับว่าหนังสือพิมพ์มีส่วนช่วยให้การพัฒนา ประเทศ เป็นไปได้ตามแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้ได้มากขึ้น การจัดเนื้อหาไว้เป็นหน้าเฉพาะ

เรื่องจะทำให้ผู้อ่านสามารถคาดได้ว่า จะหาเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ในหน้าใดและยังเป็นการเน้นให้ผู้อ่านได้ทราบอีกด้วยว่า เนื้อหาเรื่องใด เป็นเรื่องสำคัญโดยการจัดให้มีหน้าเฉพาะของเรื่องนั้น ๆ

6. แหล่งข้อมูลที่ให้เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีเท่าที่ปรากฏ ในการศึกษาครั้งนี้ยังมีน้อยมากทั้ง ๆ ที่มีหน่วยงานที่ทำงานด้านการพัฒนาสตรีอยู่เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานต่าง ๆ ยังให้ความสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารด้วยหนังสือพิมพ์ไม่มากเท่าที่ควร หากหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านั้นสนใจให้เนื้อหาข่าวสารข้อมูลแก่หนังสือพิมพ์ เพื่อนำเสนอเป็นประจำก็จะทำให้มีเนื้อหาเพื่อพัฒนาสตรีมากขึ้นและเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้ในแผนของชาติยิ่งขึ้นด้วย ในอีกแง่หนึ่ง หากหนังสือพิมพ์รายวันเสนอเนื้อหาที่ระบุถึงแหล่งข้อมูลก็จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่ากิจกรรมนั้น ๆ เป็นของหน่วยงานใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านที่ให้ความสนใจจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ในการติดต่อหน่วยงานเจ้าของเรื่องได้โดยตรง

7. เพื่อให้ทราบบทบาทที่แน่นอนของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อการพัฒนาสตรี ควรที่จะได้มีการศึกษา เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ เริ่มต้นใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้าจนถึง ระยะเวลาสิ้นสุดการใช้แผนพัฒนาฯ นี้ ซึ่งจะได้ทราบความเปลี่ยนแปลงในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวันว่ามีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ อย่างไรตามช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย